

2017/18

INTRESSE OCH FÖRTROENDE I FOKUS

VA-barometern 2017/18 – VA-rapport 2017:3

ISSN: 1653-6843

ISBN: 978-91-85585-87-8

Utgivare: Vetenskap & Allmänhet, VA

Box 5073, 102 42 Stockholm

Telefon: 08-791 30 54

E-post: info@v-a.se

Webbplats: www.v-a.se

Facebook/Twitter/Instagram: [vetenskapollm](#)

Ansvarig för undersökningen: Maria Lindholm

Medförfattare: Martin Bergman, Gustav Bohlin

Fotografier: Martin Bergman, Erik Cronberg,

Mittuniversitetet/ForskarFredag Sundsvall

Grafisk form: Pelle Isaksson

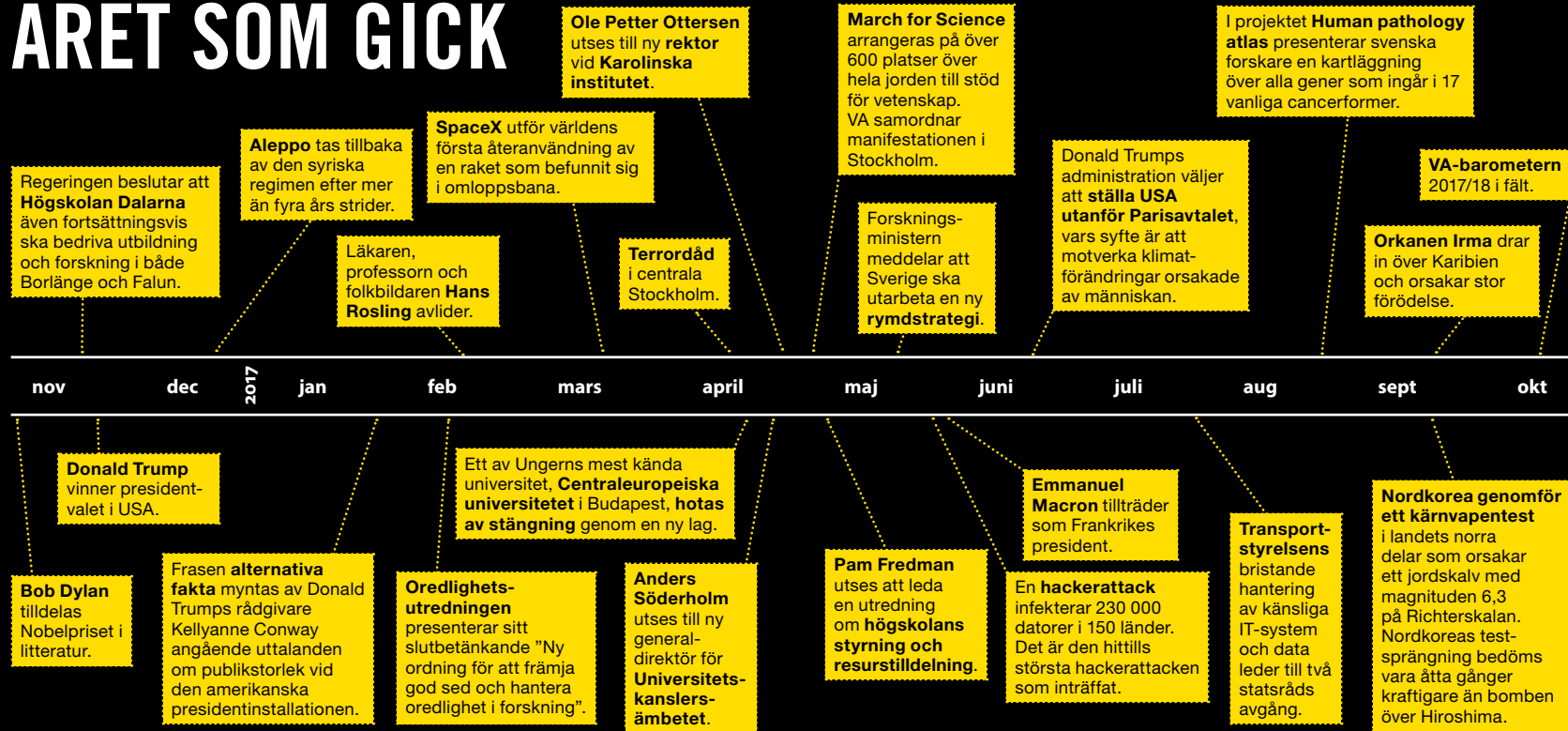
Mer information om undersökningen finns på www.v-a.se
Rapporten får gärna citeras med angivande av VA som källa.

Detta är några av resultaten i årets VA-barometer:

- Viss nedgång i förtroendet för forskare vid universitet och högskolor.
- Förtroendet för forskning är högt.
- Forskning är ingen profilfråga för riksdagspartierna.
- De svarandes utbildningsnivå är en viktig bakgrundsfaktor för att förstå skillnader i svaren.

VA-barometern görs genom cirka 1 000 telefonintervjuer med ett slumpmässigt urval representativt för den svenska allmänheten, 16–74 år. Mätningen är den sextonde sedan Vetenskap & Allmänhet, VA, bildades 2002. Läs mer om undersökningen på sidan 30.

ÅRET SOM GICK

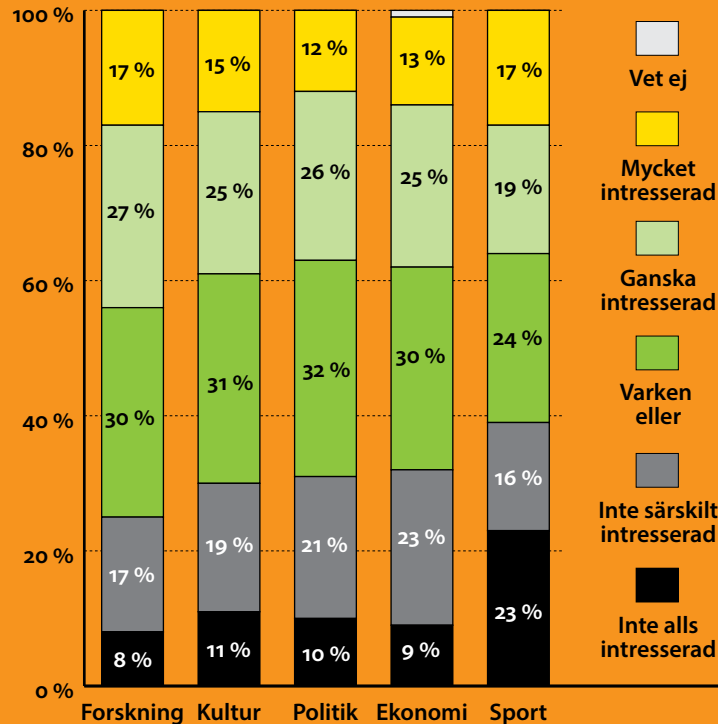

FORSKNING INTRESSERAR

Årets enkät inleddes med en fråga om intresset för några olika områden: *forskning, kultur, politik, ekonomi* och *sport*. Forskning ligger i topp med 44 procent som är *mycket* eller *ganska* intresserade. Tillsammans med forskning har sport högst andel *mycket* intresserade (17 procent), men även flest *inte alls* intresserade (23 procent).

Det finns ett samband mellan utbildningsnivå och intresse för forskning, kultur och politik; högskoleutbildade är i högre grad *mycket* eller *ganska* intresserade av dessa områden (53, 51 respektive 46 procent). Denna skillnad går inte att se när det gäller sport och ekonomi. Kvinnor är mer intresserade av kultur, män av sport och ekonomi. För forskning och politik finns inga könsskillnader.

Figuren visar **intresset** för forskning, kultur, politik, ekonomi respektive sport. (Femgradig skala: *Mycket intresserad, Ganska intresserad, Varken eller, Inte särskilt intresserad, Inte alls intresserad.*)

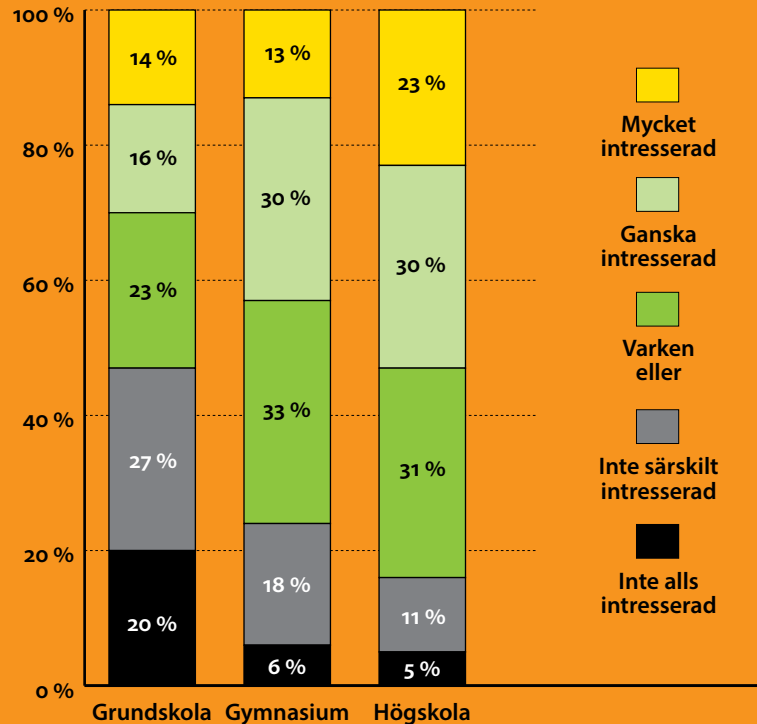
HÖGUTBILDADE MER INTRESSERADE

Nästan hälften (44 procent) av svenskarna är *mycket* eller *ganska* intresserade av forskning. Samtidigt är en fjärdedel *inte alls* eller *inte särskilt* intresserad. Utbildningsnivå är en starkt förklarande faktor, vilket framgår av figuren. Mer än hälften (53 procent) av de högskoleutbildade är *mycket* eller *ganska* intresserade av forskning, att jämföra med 30 procent av dem med enbart grundskoleutbildning. I den sistnämnda gruppen är 47 procent *inte alls* eller *inte särskilt* intresserade av forskning (genomsnittet är 25 procent).

Ålder spelar också in; yngre personer (16–29 år) är inte lika intresserade av forskning (36 mot 44 procent i snitt anger alternativen *mycket* eller *ganska* intresserad).

Figuren visar **intresset** för forskning fördelat på utbildningsnivå. (Femgradig skala: Mycket intresserad, Ganska intresserad, Varken eller, Inte särskilt intresserad, Inte alls intresserad.)

ANTAL SVARANDE: 1 021

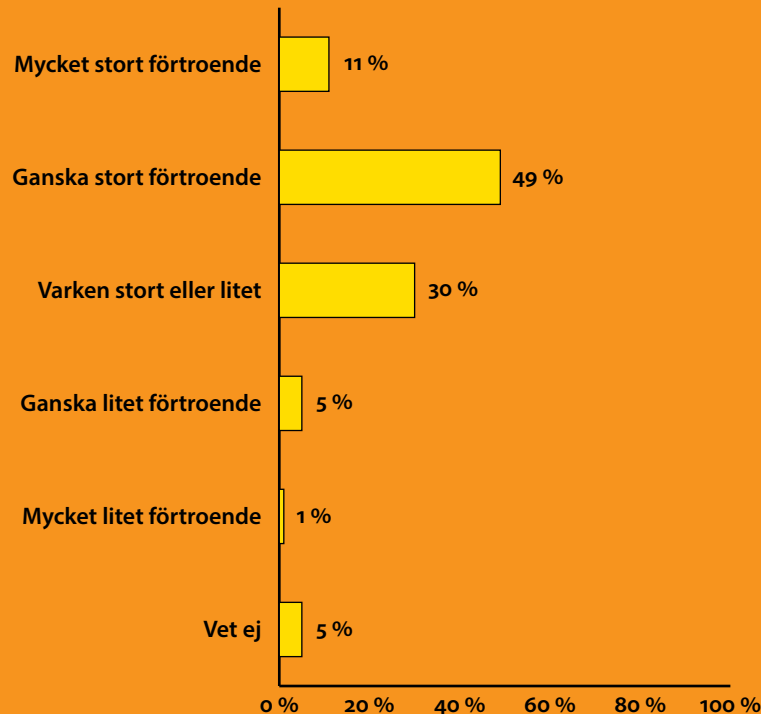
STORT FÖRTROENDE FÖR FORSKNING

VA-barometern har under 16 år undersökt svenskarnas förtroende för forskare. I år frågar vi även om förtroendet för *forskning*. En majoritet (60 procent) har *mycket* eller *ganska* stort förtroende för forskning, och enbart sex procent har *mycket* eller *ganska* litet förtroende.

Högutbildade har ett större förtroende för forskning än personer med lägre utbildning. Personer med enbart grundskoleutbildning förhåller sig i stället neutrala till forskning (44 procent svarar *varken* eller, och 43 procent svarar *mycket* eller *ganska* stort förtroende). Likaså är förtroendet för forskning högre hos personer bosatta i större städer än hos boende i mindre städer och på landsbygden.

Figuren visar svaren på frågan *Vilket förtroende har du för forskning generellt?*

ANTAL SVARANDE: 1 021

VAD PÅVERKAR FÖRTROENDET?

Som uppföljning till frågan om förtroendet för forskning bad vi även om en motivering. Det vanligaste svaret var *ingen särskild anledning*. Denna andel är större hos personer med stort förtroende för forskning än hos dem med litet förtroende.

Vanliga anledningar till att man har stort förtroende är att det är viktigt att forskning bedrivs och att det därför är *nödvändigt* att lita på den, samt hänvisningar till forskares *personliga egenskaper* (som att de är seriösa och kunniga). Vanliga anledningar till att man har litet förtroende för forskning är uppfattningen att det är olika *ekonomiska intressen* och *dolda agendor som styr forskningen*, men även att man tycker att man själv har *för lite kunskap om forskning*.

Tabellen visar de vanligaste **motiveringarna** till varför en viss förtroendenivå för forskning angetts. Viss gruppering av svaren har skett.

ANTAL SVARANDE: 968 (MYCKET + GANSKA STORT = 643; VARKEN ELLER = 277; MYCKET + GANSKA LITET = 48)

Mycket stort + Ganska stort förtroende	Andel
Ingen särskild anledning	37 %
Nödvändigt att lita på forskningen	7 %
Forskares personliga egenskaper	7 %
Forskningen utvecklar samhället	6 %
Forskning är seriöst och faktabaserat	6 %

Varken stort eller litet förtroende	Andel
Ingen särskild anledning	43 %
Skiftande kvalitet i forskning	14 %
Pengar styr för mycket	8 %
Olika agendor styr forskning	7 %
Viktigt att vara skeptisk	5 %

Mycket litet + Ganska litet förtroende	Andel
Ingen särskild anledning	26 %
Vet för lite själv	18 %
Pengar styr för mycket	17 %
Olika agendor styr forskning	11 %
Viktigt att vara skeptisk	7 %

MEDICIN DOMINERAR BILDEN AV FORSKNING

De svarande ombads ange vad de tänker på när de hör begreppet *forskning* (den andra halvan fick associera till *forskare*, se sidorna 18–19). En fjärdedel av de svarande nämnde något som relaterar till det medicinska området, till exempel *medicinsk forskning*, *läkemedelsutveckling* och *sjukdomar*. Bland övriga kategorier var *vetenskaplig metod* och *nya saker/rön* vanligt förekommande, tillsammans med positiva ord som *bättre värld*, *kunskapsökande* och *utveckling*. En av sju hade ingen särskild association till begreppet *forskning*.

Ordmolnet visar de associationer till **forskning** som de svarande uppgett. Alternativet **inget speciellt** finns inte med, då det blev mycket dominerande. Viss bearbetning och gruppering av svaren har skett, för att kunna återge dem i ordmolnet.

ANTAL SVARANDE: 514

LÄKEMEDELSUTVECKLING

ALBERT EINSTEIN
MÄNNISKOKROPPEN
UNDERSÖKNINGAR
DATAINSAMLING
MATEMATIK
OLIKA OMRÅDEN
SVÅRT
UTVECKLING
LÄKEMEDELSFORSKNING
LABORATORIER
ENERGIFORSKNING
VETENSKAP
NYHETER
ENKÄTUNDERSÖKNING
BÄTTRE VÄRLD
BETEENDEFORSKNING
VIKTIGT
RYMDFORSKNING
FAKTA
FRAMTIDEN
UNIVERSITET
FÖRKOVTRAN
TEKNIK
JOB
VETENSKAP

VETENSKAPLIG METOD

MEDICINSK FORSKNING

HUMANISTISK FORSKNING
SANNINGSSÖKANDE
KUNNIG & METODISK
ORÅ & ÅBLÅT
SUKKYÅRD
NATURVETENSKAPLIG FORSKNING
LABBRÖCKAR
NYA SAKER/RÖN
MITT JOBB
SKOLAN
VETENSKAPSMAN
SITT
EXPERIMENT
MODERNISERING
SAMHÄLLSUTVECKLING
ARTIKLAR
DIABETESFORSKNING
HÄLSO OCH LUKKYÅRD
MILJÖFORSKNING
DJURFÖRSÖK
FORSKNING & FRAMSTEG
LÄKARE
PROVÖR
FRANKENSTEIN
SJUKDOMAR
PETROLOGISK FORSKNING
NEURONAL FÖRSKNING
TEKNIK FÖR
KUNSKAPSSÖKANDE
FORSKARE
FYSIK
MIT
PUBLIK
INDUSTRIELL
INTERESSANT
NOBELPRIS
HÄLSO

CANCERFORSKNING

FÖRTROENDET FÖR FORSKARE SJUNKER

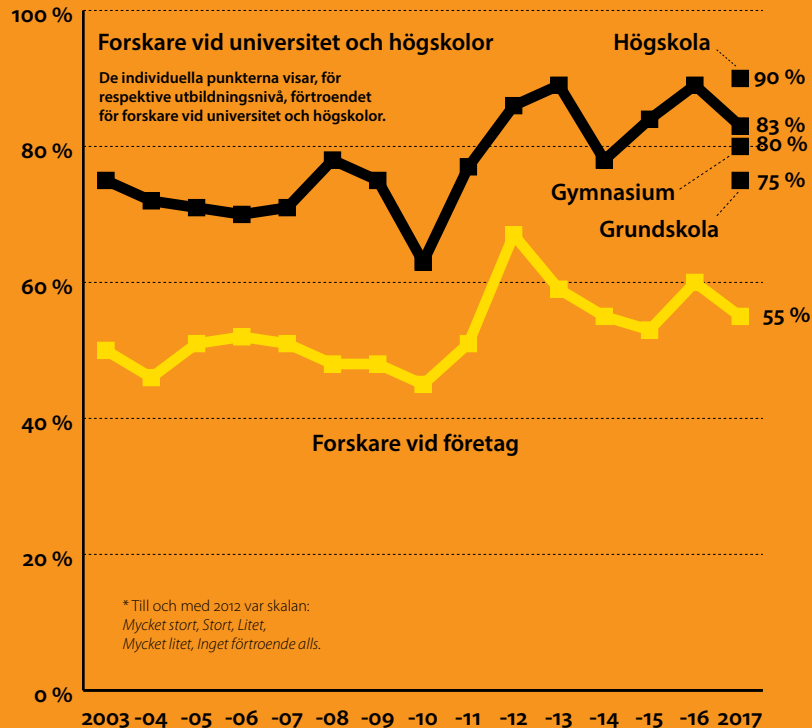
Förtroendet för forskare vid *universitet och högskolor* har minskat jämfört med i fjol, från 89 till 83 procent (*mycket* och *ganska* stort förtroende).

Utbildningsnivå (se figur) och kön är viktiga bakgrundsfaktorer för att förstå skillnader i svaren. Årets förtroendeskilnad mellan män och kvinnor (13 procent) är den största sedan mätningarna inleddes. Andelen kvinnor som har *mycket* eller *ganska* stort förtroende minskar från 91 till 76 procent medan männen ligger kvar på strax under 90 procent.

Förtroendeminskningen för *företagsforskare* (från 60 till 55 procent) är inte statistiskt signifikant.

Figuren visar andelen som har **mycket** eller **ganska stort förtroende** för forskare. (Fyrgradig skala: *Mycket stort*, *Ganska stort*, *Ganska litet*, *Mycket litet*. *)

ANTAL SVARANDE: 507

POSITIV BILD AV FORSKARE

Hälften av de svarande ombads associera till begreppet *forskare* (den andra halvan fick associera till *forskning*, se sidorna 14–15).

En av sju svarar *inget speciellt*, vilket är det vanligaste svaret. Bland de oftast använda orden finns flera som har tydlig koppling till det medicinska området: *medicinsk forskare*, *läkemedelsutveckling* och *sjukdomar*. Många associationer syftar på forskares egenskaper och har sammanförts till en särskild kategori: *kunnig & metodisk*. Andra vanliga associationer är *vetenskapsman*, *labbrockar* samt att forskare är *högutbildade*, *kunskapssökare* och arbetar för en *bättre värld*.

Det egennamn som nämns flest gånger är *Albert Einstein*.

Ordmolnet visar de associationer till *forskare* som de svarande uppgett. Alternativet *inget speciellt* finns inte med, då det blev mycket dominerande. Viss bearbetning och gruppering av svaren har skett, för att kunna återge dem i ordmolnet.

ANTAL SVARANDE: 507

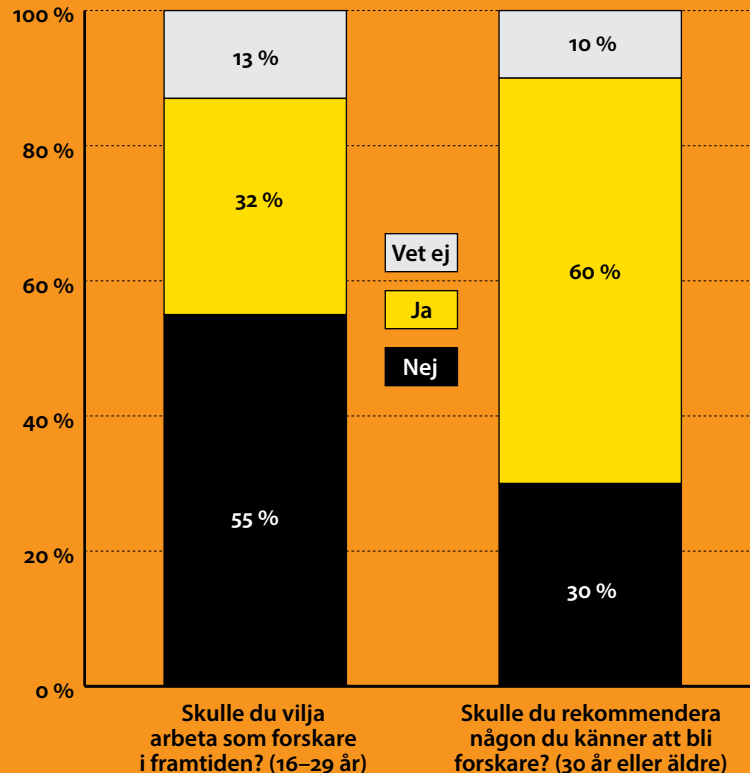
FLER MÄN ÄN KVINNOR VILL BLI FORSKARE

En tredjedel av de svarande som är mellan 16 och 29 år uppger att de skulle vilja arbeta som forskare i framtiden, medan en majoritet svarar *nej* på frågan. Andelen män som vill arbeta som forskare i framtiden är dubbelt så stor (44 procent) som andelen kvinnor (22 procent).

De som var 30 år eller äldre fick frågan om de skulle rekommendera någon de känner att bli forskare. 60 procent skulle göra det. En knapp tredjedel skulle inte rekommendera någon att bli forskare och en tiondel svarade *vet ej*. Högutbildade är mer benägna än lågutbildade att rekommendera forskaryrket.

*Figuren visar svaren på frågan **Skulle du vilja arbeta som forskare i framtiden?** ställd till personer mellan 16 och 29 år, samt svaren på frågan **Skulle du rekommendera någon du känner att bli forskare?** ställd till personer 30 år eller äldre.*

ANTAL SVARANDE: 16–29 ÅR = 280; 30 ÅR ELLER ÄLDRE = 741

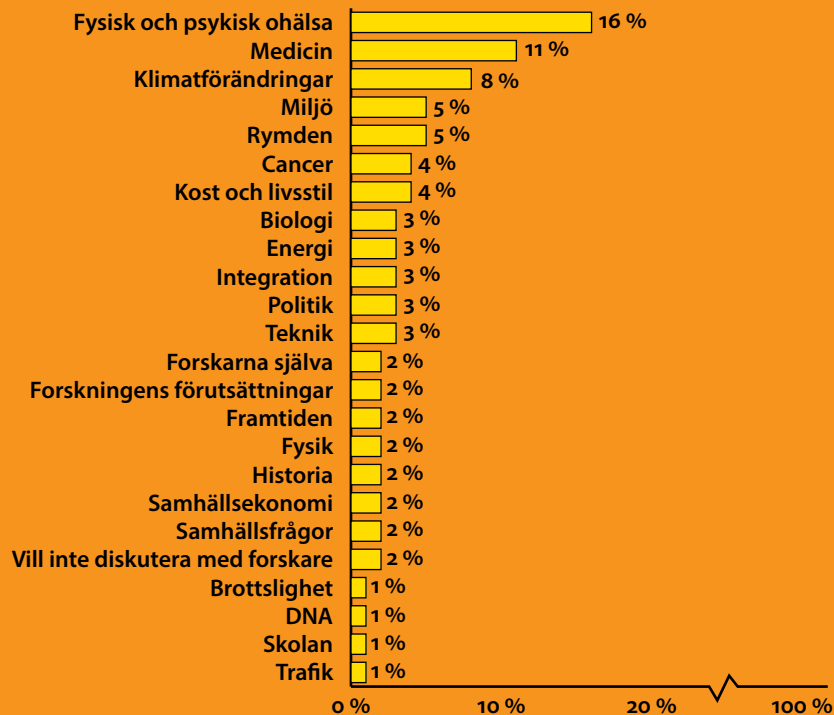

DET VILL VI TALA MED FORSKARE OM

Intresset för forskning är stort i Sverige. För att fördjupa förståelsen för detta intresse frågade vi vad allmänheten skulle vilja tala med en forskare om, ifall chansen gavs. Svaren har stor bredd, men många ville samtala om sjukdomar. Ett stort antal ville diskutera en specifik diagnos – cancer. *Klimatförändringar*, *miljö* och *rymden* står också högt på svenskarnas önskelista över ämnen att ta upp med forskare. Många var nyfikna på forskarna själva och skulle vilja fråga till exempel ”Varför blir man forskare?” och ”Vad gör du på jobbet?” Även frågor om forskningens förutsättningar, som till exempel vetenskapliga metoder och fördelning av forskningsanslag, förekom.

Figuren visar svaren på frågan Om du fick tillfälle att prata med en forskare, vad skulle du då vilja prata om? Andelen Vet ej (21 procent) är inte inkluderad i figuren, liksom ämnen som inte når upp till en procent.

ANTAL SVARANDE: 1 021

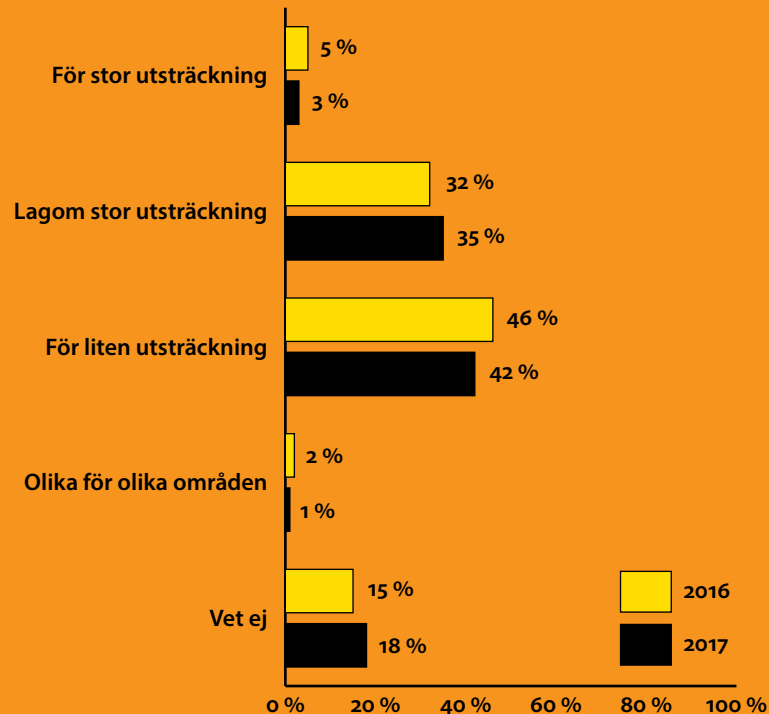
MER FORSKNING I POLITISKA BESLUT

Drygt fyra av tio svenskar anser att politiker bör ta större hänsyn till forskning i sitt beslutsfattande, medan en tredjedel menar att nivån är lagom. Siffrorna ligger i linje med förra årets mätning.

Personer med högskoleutbildning anser i högre utsträckning än andra att det behöver tas mer hänsyn till forskning (48 procent mot 42 i genomsnitt). Motsvarande siffra för personer med enbart grundskoleutbildning är 36 procent. En knapp tredjedel av de högskoleutbildade anser att hänsyn tas i lagom utsträckning; en siffra som motsvaras av 42 procent av personer med enbart grundskoleutbildning. Denna siffra är 47 procent för 16–29-åringar och 25 procent för personer i åldern 30–44 år.

*Figuren visar svaren på frågan **I vilken utsträckning tycker du att man tar hänsyn till forskning när man fattar politiska beslut i Sverige?***

ANTAL SVARANDE: 1 021

PARTIER MED OTYDLIG FORSKNINGSPROFIL

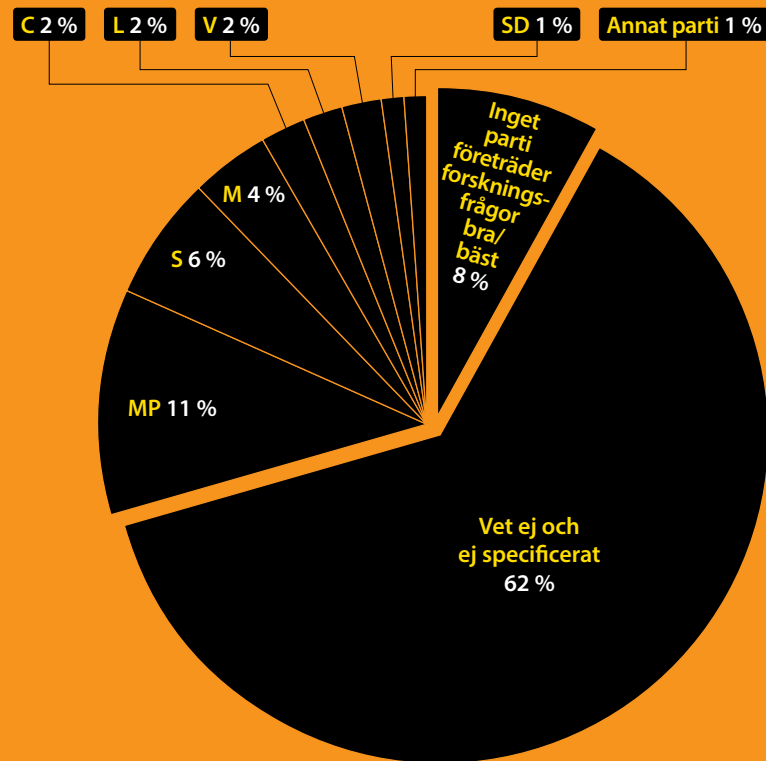
År 2018 är det allmänna val i Sverige. Vi har därför frågat vilket av landets politiska partier som bäst företräder forskningsfrågor. Det tydliga svaret är: det är oklart. Sex av tio svarar nämligen *vet ej*.

Personer i åldern 30–44 år, samt högskoleutbildade, har lägre andel *vet ej*-svar (48 respektive 50 procent). Åsikten att inget parti företräder forskningsfrågor på ett bra sätt, är vanligare bland män (elva procent mot fem procent kvinnor) och högskoleutbildade (tio procent mot fyra procent grundskoleutbildade).

Den tredjedel som valde ett parti hade en klar favorit: Miljöpartiet. Miljöpartiet valdes av en tredjedel av dem som namngav ett parti, vilket motsvaras av elva procent av det totala antalet svar. Se vidare nästa uppslag.

Figuren visar svaren på frågan **Vilket politiskt parti tycker du bäst företräder forskningsfrågor?**

ANTAL SVARANDE: 1 021

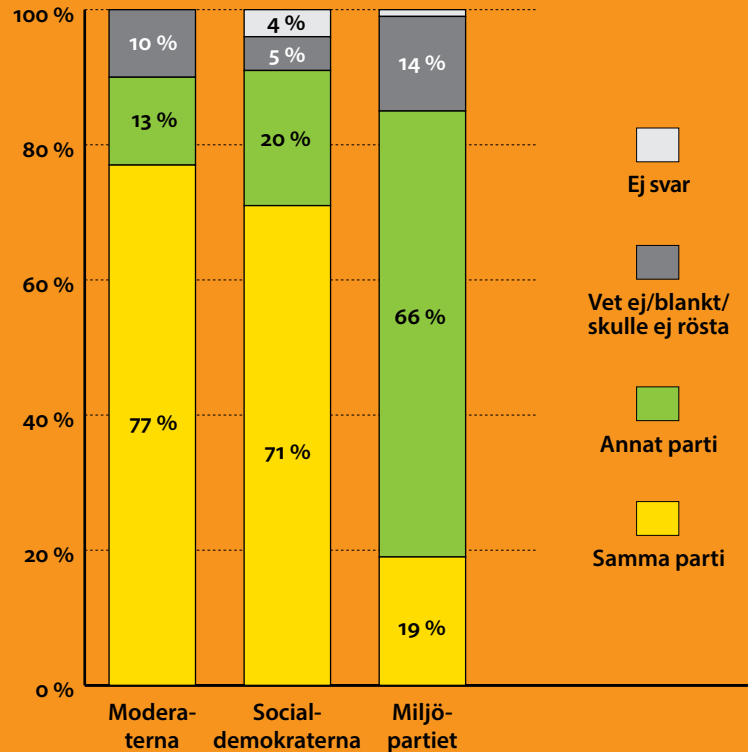
FORSKNINGSPARTI VS. PARTISYMPATI

Av dem som menar att Miljöpartiet bäst företräder forskningsfrågor skulle en majoritet inte rösta på Miljöpartiet, utan på något annat parti, till exempel Socialdemokraterna (26 procent) och Moderaterna (10 procent). Endast 19 procent av dem som tycker att Miljöpartiet bäst företräder forskningsfrågor skulle även rösta på Miljöpartiet om det vore val.

Som jämförelse kan nämnas att 77 procent av dem som tycker att Moderaterna bäst företräder forskningsfrågor också skulle rösta på Moderaterna. Motsvarande siffra för Socialdemokraterna är 71 procent.

Figuren visar hur de personer som tycker att M, S eller MP bäst företräder forskningsfrågor skulle rösta om det vore val i dag. För övriga partier blir antalet svarande för lågt för att kunna dra säkra slutsatser.

ANTAL SVARANDE: M = 46; S = 55; MP = 121

OM VA-BAROMETERN

VA-barometern har genomförts varje år sedan 2002. Undersökningen görs genom telefonintervjuer med ett slumpmässigt och stratifierat urval, cirka 1 000 personer (i år 1 021), av den svenska befolkningen i åldern 16–74 år. Svarsfrekvensen i årets undersökning var 51 procent. De svarande är representativa utifrån variablerna kön, ålder och kommundtyp. Viktning har i efterhand använts för att uppnå representativitet även gällande utbildningsnivå. Endast statistiskt signifikanta jämförelser mellan svarsgrupper redovisas.

Intervjuerna görs årligen i månadsskiftet september–oktober och är avslutade innan årets Nobelpristagare tillkännages, med tanke på prisets mediala uppmärksamhet. För årets undersökning var fältperioden den 11 september–1 oktober 2017.

Sedan 2012 genomförs intervjuerna av Exquiro Market Research. En referensgrupp med expertis inom enkätmetodik bistår i framtagandet av frågorna. Frågebatteriet slås slutgiltigt fast i samråd med undersökningsföretaget. Frågorna som ställts finns att ladda ner på www.v-a.se, i anslutning till den digitala versionen av årets VA-barometer.

Vetenskap & Allmänhet, VA, vill främja dialog och öppenhet mellan allmänhet – särskilt unga – och forskare. Föreningen arbetar för att åstadkomma samtal i nya former om forskning som engagerar.

VA utvecklar också ny kunskap om relationerna forskning–samhälle genom attitydundersökningar och studier.

Medlemmar är ett 80-tal organisationer, myndigheter, företag och föreningar. Dessutom finns individuella medlemmar.

Vetenskap & Allmänhet

Läs mer på www.v-a.se